

of the appointment and performance of handwriting examinations in relation to handwriting objects made on different surfaces are presented.

It is concluded that the identification of the performer of a particular recording is possible only when the features of the performer's handwriting are sufficiently reflected, which in its totality are individual, that is, inherent only in the handwriting of a certain person. As a result, individual strokes and numbers that do not reflect the totality of signs of the writing of their performers, as a rule, do not allow establishing the artist of these recordings.

Despite a number of factors that make it difficult to study handwritten objects made on various surfaces, the solution of identification and some diagnostic problems for this type of objects is still possible. This possibility is determined not only by the output characteristics of the handwritten note being studied, but also by the preparation for conducting the corresponding research at all stages of the appointment and carrying out forensic handwriting examination.

Key words: object of forensic handwriting examination, classification of objects of forensic handwriting examination, handwritten objects made on different surfaces, unusual conditions for making handwritten notes.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2021.66.59>
УДК 343.98

Вікторія Станіславівна Куликовська
завідувач відділу
технічних досліджень документів
лабораторії криміналістичних видів досліджень

Київського науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України

ORCID: 0000-0002-3787-4786
E-mail: v.kulykovska@kndise.gov.ua

СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ МОНТАЖУ
У СУДОВО-ТЕХНІЧНІЙ ЕКСПЕРТИЗІ ДОКУМЕНТІВ

У статті викладена спроба надати загальнометодичне поняття монтажу документа та описати основні його способи і ознаки.

Ключові слова: *сфальсифіковані документи шляхом монтажу, встановлення факту монтажу, технічний монтаж документа, комп'ютерно-технічний монтаж документу*

Постановка проблеми. У судово-технічній експертизі документів поняття монтажу з'явилося з появою в офісах електрофотографічних копіювальних пристроїв. Тому традиційно вважалося, що сфальсифіковані документи шляхом монтажу є лише копіями документів. Проте, виготовлені

шляхом монтажу документи можуть бути як копіями, тобто видаватися за копії начебто реально існуючих документів, так і «оригіналами» (видаватися за існуючі документи).

У сучасних умовах розвиненості комп'ютерних технологій, текстових та графічних редакторів комп'ютерних програм, монтажем документу є його виготовлення шляхом підбору і поєднання частин існуючих документів один з одним або з новими спеціально для цього створеними реквізитами з метою надання їм вигляду єдиного документа.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В процесі монтажу виготовляється новий документ, який видається за існуючий та оформлений у відповідності до встановлених певних норм діловодства, при якому саме в якості «монтажних одиниць» використовують фрагменти існуючих документів або до фрагментів існуючого(чих) документа(ів) додають нові реквізити [4].

Мета роботи. надати загальнометодичне поняття монтажу документа та описати основні його способи і ознаки.

Об'єктом дослідження у встановленні факту виготовлення документу шляхом монтажу є документ в цілому, як єдина інформаційна система.

Виклад основного матеріалу. Виготовлення документу шляхом монтажу не слід плутати із зміною його первинного змісту. Різниця цих понять (монтажу і зміни первинного змісту) полягає в тому, що при зміні змісту документу його матеріальна основа зберігається (сукупність реквізитів в документі), а також зберігається його офіційне існування в певному інформаційному просторі (назва, призначення тощо).

Часто в експертній практиці зустрічається те, що при вирішенні питання «Чи виконаний документ шляхом монтажу?» експерт досліджуючи документ робить лише висновок про спосіб виконання його реквізитів, а саме: «Договір...виконаний шляхом виконання тексту за допомогою знакосинтезуючого пристрою із лазерною технологією друку, відтиск печатки ...нанесений рельєфним кліше, підпис виконано рукописно пишучим приладом – ручкою спорядженою чорнилом синього кольору». Таким чином експерт вирішив питання про те, що всі реквізити документу не є технічними їх зображеннями, а виконані відповідними таким реквізітам способами, тобто замість встановлення факту монтажу експерт обмежився встановленням способу виконання реквізитів звужив тим самим собі задачу. У такому експертному висновку є наявність неповноти дослідження [4].

Найчастіше вирішення такої задачі полягає в вирішенні послідовності виконання реквізитів (відносної давності) [3].

Аналізуючи конкретну ситуацію, для вирішення задачі по встановленню факту монтажу документа експерту необхідно встановлювати не лише механізм, але і послідовність певних дій, які призвели до наявного результату.

На теперішній час документи, що виготовлені шляхом монтажу, слід поділити на два основних види:

- 1 копії неіснуючих оригіналів документів;
- 2 документи «оригінали», які видаються за існуючі документи.

Монтаж документів, які надаються у вигляді копій може бути:

1.1. технічний (поєднання різних частин документів, або навпаки видалення якогось з реквізитів) шляхом неодноразового копіювання, з використанням проміжних копій, з метою надання їм вигляду цільного документу.

Як приклад, автором проведена експертиза за постановою слідчого СУ ГУМВС у м. Києві. На дослідження було надано два документи:

- електрофотокопія Договору купівлі-продажу від 28.10.2001р., укладеного між ТОВ та Р.Т.М. на 3-х аркушах;
- договір купівлі-продажу від 25.01.2002р., укладеного між ТОВ та Ф.Г.М. на 3-х аркушах.

На вирішення експертизи було поставлене питання:

Чи виготовлена сторінка 3 електрофотокопії Договору купівлі-продажу від 28.10.2001 укладеного між ТОВ та Р.Т.М., шляхом монтажу з використанням сторінки 3 Договору купівлі-продажу від 25.10.2001, укладеного між ТОВ та Р.Т.М.?

В результаті порівняння третьої сторінки електрофотокопії Договору від 28.10.2001 із третьою сторінкою Договору 25.10.2001 були встановлені відповідні збіги: змісту тексту, взаємного розташування слів в рядках, літр в словах, малюнку та розміру знаків друкованого тексту; конфігурації підписів від імені Директора ТОВ і від імені Р.Т.М. (взаємного розташування елементів підписів, їх протяжності по вертикалі та горизонталі, розміщення точок перетину рухів при їх виконанні), взаємного розміщення підписів у Договорі від 25.10.2001 та їх зображень в копії Договору від 28.10.2001 відносно один одного, друкованого тексту, а також відтиску печатки; відтиску печатки у Договорі від 25.10.2001 та його зображення в копії Договору від 28.10.2001 за змістом тексту, розмірами рамок, взаємному розташуванню відносно друкованого тексту та підписів; усіх знаків рукописного тексту «Р... Т... М...», що розташований в графі «ПОКУПАТЕЛЬ» за змістом, взаємним розташуванням слів в рядку та знаків в словах, а також відносно друкованого тексту та підписів, за малюнком і розміром рукописних знаків, їх нахилом, розгоном, транскрипцією.

Поряд з вказаними збігами встановлені деякі розбіжності, а саме відсутність в копії третьої сторінки Договору від 28.10.2001 зображення рукописного тексту «т.4665328 (Лена) 4417791(Лена)», що міститься в графі «ПОКУПАТЕЛЬ» на третій сторінці «оригіналу» Договору 25.10.2001.

При подальшому дослідженні рукописного тексту в графі «ПОКУПАТЕЛЬ» «оригіналу» документа та зображення цієї графі і місця її розташування у електрофотокопії Договору від 28.10.2001 була встановлена: наявність в копії залишку штриха, який в «оригіналі» являється частиною рукописного знаку «дужка»; наявність в копії розриву в лінії графлення на місці, де в «оригіналі» документу розташований рукописний знак «дужка»; наявність в копії залишку штриха, який в «оригіналі» являється частиною рукописної літери «а» слова «Лена»; наявність в копії розриву в лінії графлення на місці, де в «оригіналі» документу розташований елемент рукописної літери «а» слова «Лена».

В результаті встановленого було зроблено висновок про те, що копія третьої сторінки наданої на дослідження електрофотокопії Договору купівлі-

продажу від 28.10.2001, укладеного між ТОВ та Р.Т.М., виготовлена за допомогою монтажу з використанням третьої сторінки «оригіналу» Договору купівлі-продажу від 25.10.2001, укладеного між ТОВ та Р.Т.М., тобто при виготовлені копії третьої сторінки наданої електрофотокопії Договору від 28.10.2001 була використана проміжна ксерокопія третьої сторінки Договору купівлі-продажу від 25.10.2001, укладеного між ТОВ та Р.Т.М., в якій рукописні записи «т.4665328 (Лена) 4417791(Лена)» видалялися шляхом маскування або підчистки з подальшим виконанням електрофотокопії(ій).

1.2. комп'ютерно-технічний (створення документа в електронному вигляді) з використанням певних реквізитів або їх фрагментів в існуючих документах шляхом сканування та обробки отриманих зображень за допомогою текстових та графічних редакторів комп'ютерних програм з послідовним друком їх на папері.

При такому способі монтажу (в електронному вигляді) документ може бути створений:

- шляхом співставлення рукописного тексту з окремих слів чи фраз, що належать іншим документам, підписів (слів) чи фрагментів декількох підписів (слів) однієї особи, що належали різним документам;

- шляхом поєднання в електронному вигляді новоствореного тексту із отриманими раніше зображеннями будь яких реквізитів (тексту, бланків, підписів, відтисків печаток і штампів), що належали іншим документам або їх комбінації.

Часто отримані в такий спосіб документи друкуються за допомогою принтера, після чого копіюються або відправляються факсом і подаються за копії існуючих документів [4].

Так автором була виконана експертиза в якій досліджувалися «оригінал» довіреності від 17.10.2014, виданої Компанією «ДХ ЛТД» пану М.І. та електрофотокопія довіреності від 15.10.2014, виданої Компанією «ДХ ЛТД» пані В.В. на вирішення якої поставлено питання про те, чи є копія довіреності від 15.10.2014, виданої Компанією «ДХ ЛТД» пані В.В., повною копією з оригіналу довіреності від 17.10.2014, виданою Компанією «ДХ ЛТД» пану М.І., або ця копія виготовлена шляхом монтажу. Якщо копія виготовлена за допомогою монтажу, то в чому цей монтаж полягає.

Для вирішення поставлених питань постанови, проводили порівняльне дослідження зображень знаків друкованого тексту, підписів і відтисків печаток, розташованих в досліджуваній копії довіреності від 15.10.2014, виданої Компанією «ДХ ЛТД» пані В.В. з відповідними реквізитами в «оригіналі» довіреності від 17.10.2014, виданою Компанією «ДХ ЛТД» пану М.І. В результаті чого були встановлені повні відповідні збіги змісту основного тексту, взаємного розташування слів в рядках, літер в словах, малюнку знаків друкованого тексту, його розміщення на аркуші паперу; конфігурації підписів від імені директора і від імені секретаря в «оригіналі» документу із відповідними зображеннями їх в копії (взаємного розташування елементів підписів, їх протяжності по вертикалі та горизонталі, розміщення точок перетину рухів при їх виконанні), взаємного розміщення їх в копії та «оригіналі» довіреності та розташування їх відносно друкованого тексту та його

го зображення в копії, а також відносно відтисків печаток від імені компанії «ДХ ЛТД» і від імені нотаріуса та їх зображень у копії; відтисків печаток від імені компанії «ДХ ЛТД» та від імені нотаріуса в «оригіналі» документа із зображеннями цих відтисків печаток в копії за формою, змістом тексту, взаємним розташуванням і розташуванням відносно друкованого тексту та підписів від імені директора і від імені секретаря.

Поряд з вказаними збігами встановлені деякі розбіжності: різне число видачі довіреності: в «оригіналі» зазначене 17.10.2014, а в копії 15.10.2014; різні імена довіреної особи: в оригіналі значиться пан М.І., а в копії – пані В.В.; пункти тексту мають дещо різний зміст тексту, а також в деяких словах та позначеннях прописна літера «И» відображена як цифра «11», а літера «б» відображена як цифра «6».

З метою встановлення причин розбіжностей тексту копії документу та «оригіналу» довіреності, при інших певних суттєвих збігах, був проведений експеримент за допомогою комп'ютерної програми ABBYY FineReader 11 Professional Edition, що дозволило відскановане та розпізнане зображення «оригіналу» довіреності від 17.10.2014, виданою Компанією «ДХ ЛТД» пану М.І., відредагувати за допомогою текстового редактора Microsoft Office Word 2003 і отримати новий документ із збереженням основного тексту, зображень підписів та печаток.

В результаті порівняльного аналізу даних, отриманих експериментальним шляхом з наявними відмінностями у тексті наданої копії довіреності було встановлено, що копія довіреності від 15.10.2014, виданої Компанією «ДХ ЛТД» пані В.В., являє собою копію документу, яка була виготовлена за допомогою монтажу шляхом сканування та оптичного розпізнавання «оригіналу» довіреності від 17.10.2014, виданою Компанією «ДХ ЛТД» пану М.І. з подальшою обробкою отриманого зображення за допомогою комп'ютерних програм, таких як ABBYY FineReader 11 Professional Edition, та текстового редактора Microsoft Office Word з подальшим його друком на папері.

До способів монтажу документів, що видаються за оригінали, відносяться:

2.1. поєднання в один документ частин різних документів однакових за видом чи назвою шляхом механічного видалення одних та вклеювання інших фрагментів [4].

2.2. виконання нового тексту на аркуші, який вже містить так звані завір'яльні реквізити (підписи, записи, відтиски печаток і штампів тощо), які належали іншому документу. Такий монтаж може бути відтворений шляхом виконання на вільному (зворотному) боці аркушу іншого документу з вже виконаними на ньому частинами тексту і завір'яльними реквізитами (підписами, відтисками печаток) нового тексту [2, 3].

Для встановлення того, що саме таким способом відбувся монтаж документу необхідно вирішувати ряд питань:

- чи виконувався текст на лицевому та зворотному боках на одному чи різних принтерах;
- встановити відносну давність (хронологічну послідовність) виконання реквізитів [1, 2].

Такі випадки на сьогоднішній час зустрічаються в експертній практиці регулярно (найчастіше це договори або протоколи зборів). В кожному конкретному випадку висновок експерта залежить від того чи вдасться йому на підставі побудованого логічного ланцюга з встановлених фактів, дійти до аргументованого висновку [2, 3].

Наприклад:

Наданий на дослідження Договір про внесення змін до кредитного договору на відкриття невідновлювальної кредитної лінії (в іноземній валюті) зі змінами, виконаний на одному аркуші паперу білого кольору формату А4. Друкований текст документу виконаний з обох сторін аркушу за допомогою знакосинтезуючого пристрою із лазерною технологією друку тоне-ром чорного кольору. В нижній частині зворотньої сторінки аркушу доку-менту містяться відтиски печаток, від імені сторін, що уклали цей договір; підписи від цих сторін, а також підписи від імені поручителів.

Для відповіді на питання про те чи являється друкований текст, який міститься на лицевій сторінці Договору та друкований текст на його зворотній сторінці, єдиним текстом документу, або даний документ викона-ний шляхом монтажу проводили дослідження друкованого тексту Догово-ру в результаті чого було встановлено, що:

1) текст на лицевій сторінці аркушу документу має інші параметри фо-рматування ніж текст на зворотній сторінці, а саме:

– верхнє поле на лицевій сторінці документу має значення – 12,5 мм, на зворотному боці – 15,0 мм;

– початок всіх рядків (ліве поле) на лицевій сторінці документу має значення – 19,0 мм, на зворотному боці – 22,0 мм;

– праве поле на лицевій сторінці документу має значення – 16,0 мм, на зворотному боці – 14,0 мм;

– абзаци (відступ першої строки) на лицевій сторінці документу мають значення – 10,0 мм, на зворотному боці – 6,5 мм;

– довжина рядку на лицевій сторінці документу має значення – 175,0 мм, на зворотній сторінці – 174,0 мм;

– довжина рядку маркованого (маркування тире) в абзацах тексту на лицевій сторінці документу мають значення – 162,0 мм, на зворотній сто-рінці – 161,5 мм;

Встановлене вказує на те, що друкований текст, що міститься на ли-цевій сторінці Договору та текст, які містяться на зворотному боці цього договору надруковані з різних текстових файлів ПК.

Окрім цього було встановлено, що друковані знаки тексту лицевої сторінки Договору, відрізняються від всіх інших друкованих знаків тексту документу, що міститься на зворотній його сторінці, за морфологічною будовою елементів зна-ків – характером розподілу тонеру в них, а також тонер, яким виконаний текст на лицевій сторінці відрізняється від тонеру в знаках тексту зворотної сторінки за копіювальними властивостями, а саме кольоровий відтінок відкопійованих на ПВХ-плівку елементів знаків тексту лицевої сторінки – чорний, зворотної – чорний із світло-коричневим відтінком, що свідчить про наявність у складі то-неру, за допомогою якого надрукований текст лицевої сторінки та тонеру за

допомогою якого надрукований текст зворотної сторінки різних барвників, що використовуються в якості інтенсифікаторів кольору тонеру.

Встановлені ознаки вказують на те, що текст на лицевій сторінці Договору і текст на його зворотній сторінці, виконані за допомогою або різних знакосинтезуючих пристроїв із лазерною технологією друку або за допомогою одного і того ж пристрою, але в різні періоди часу, тобто текст на першій сторінці (лицевій сторінці) документу виконаний неодноразово з друкованим текстом другої його сторінки (зворотної сторінки) – не в один друкуючий цикл (не в один прийом).

Подальшим комплексним дослідженням було встановлено, що підписи, які виконані пастою кулькової ручки і знаходяться на зворотній сторінці Договору, виконані поверх елементів друкованого тексту, що міститься на цій сторінці документу, крім цього було встановлено, що у площині забарвлення штрихів підписів, окрім частинок плоскої форми, на поверхні яких спостерігається веселковий блиск пасти, містяться окремі дрібні крапки і цятки чорного кольору, утворені спеченими частинками тонеру, що мають округлу форму та вигляд злегка об'ємних часток різної форми та розміру чорного кольору з гляцевим блиском на поверхні яких відсутній оптичний ефект веселкового забарвлення від пасти, що є свідченням знаходження цих частинок тонеру на поверхні штриха пасти кулькової ручки, та вказують на те, що після виконання підписів аркуш документу проходив через друкуючий вузол знакосинтезуючого пристрою.

Все викладене вище дає підставу для висновку про те, досліджуваний Договір про внесення змін до кредитного договору на відкриття невідновлювальної кредитної лінії (в іноземній валюті, виконаний шляхом монтажу, а саме з використанням аркушу паперу на одній сторінці якого вже містився друкований текст і реквізити сторін, що укладали договір (відтиски печатки від імені Банку та Позичальника і підписи) на вільній сторінці якого був виконаний друкований текст.

Аналіз експертної практики, а саме встановлені в ході дослідження ознаки, дають змогу розглянути систему таких ознак, які вказують на виготовлення документу шляхом монтажу.

Основними ознаками технічного монтажу є:

- наявність сторонніх штрихів, які не входять до конфігурації наявних у документі реквізитів;
- відхилення рядків, фрагментів, окремих слів від ліній рядків іншого фрагменту документу;
- однакове відображення в копії ознак документа, що був використаний для монтажу (ліній від згину, край аркушу, забарвлені включення паперу тощо);
- різне форматування фрагментів (розміри полів, різна довжина рядку, різний міжрядковий інтервал);
- однакове відносне розташування однойменних реквізитів (відтисків, підписів тощо) в копіях різних документів;
- наявність ознак неодноразового копіювання (неодноразове повторення серії «марашек», які можуть мати відповідне зміщення чи дзерка-

льне відображення; різна форма елементів однойменних знаків та нерівномірне їх відображення відстані між ними);

Основними ознаками комп'ютерно-технічного монтажу є як ознаки, що перераховані вище, і є ознаками суто технічного монтажу, так і:

– ознаки використання комп'ютерних програм для розпізнавання (спотворення літер, цифр або інших знаків, наприклад в результаті оптичного розпізнавання за допомогою комп'ютерної програми літери, які є в «оригіналі» документа стають цифрами, знак «'» перетворюється в знак «^» тощо);

– ознаки сканування: наявність «фону» у вигляді впорядкованих крапок растру на вільному обмеженому полі документа та в місті розташування окремих фрагментів або реквізитів; наявність дискретної будови зображень реквізитів (складаються з окремих крапок), краї їх елементів хвилясті, біля країв елементів реквізитів спостерігається незначна кількість різних за розміром та формою крапок у вигляді ореолів; у деяких знаках тексту відсічки не відображаються або відображаються частково;

– ознаки цифрової обробки зображення (відсутність окремих деталей елементів, необґрунтоване потовщення або потоншення місць поєднання штрихів, тупі початкові та завершальні штрихи елементів в місцях їх розриву, наявність необґрунтованої відстані в місцях перетину реквізитів (відтисків та підписів), відсутність збігу елементів (знаків) одного почеркового об'єкту в місці його з'єднання).

Основними ознаками монтажу документів, що видаються за оригінали та які виготовлені на аркушах, які вже містять так звані завірятьні реквізити (підписи, записи, відтиски печаток і штампів тощо), що належали іншому документу є:

– топографічні ознаки, які вказують про додрукування (непаралельність рядків, нерівномірність вільних полів тощо), ознаки виконання тексту на обмежувальному просторі (необґрунтовано зменшений шрифт та міжстроковий інтервал);

– ознаки виконання тексту документа не в один друкуючий цикл: різний принтер або той же принтер але інший період – різне форматування фрагментів тексту; різна мікроструктура штрихів; різний склад барвника штрихів окремих фрагментів; різниця у конфігурації відображених знаків;

– наявність ознак різної послідовності виконання завірятьних реквізитів відносно фрагментів тексту або виконання тексту вже після завірятьних реквізитів (підписів, відтисків печаток тощо) [1, 2, 3].

При вивченні практики проведення експертиз автором звернута увага на те, що найчастіше, якщо питання про монтаж в ухвалі чи постанові не поставлено, а стоїть питання про виконання тексту всього документа в один прийом (в один друкуючий цикл), або питання про те чи на одному або різних пристроях виконаний весь текст документа, експерти обмежуються відповіддю на поставлене питання, що фактично може свідчити про незавершене експертне дослідження.

Висновки. Експертні завдання по встановленню факту того, що документ виконаний шляхом монтажу у судово-технічній експертизі документів є надзвичайно актуальною, але причина різного підходу експертів до ви-

рішення такої задачі полягає в тому, що вона на сьогоднішній день є найменш розробленою як теоретично так і науково-методично – відсутній єдиний термінологічний підхід, який дозволяє однозначно трактувати та робити оцінку отриманих результатів.

Перелік посилань

1. Викторова Л. Н., Сафроненко Т. И., Юрков И. С. Исследование пересекающихся штрихов. Москва, 1978, 48 с.
2. Наранович О. В., Лошманова Г. В., Дубинка В. І., Стороженко С. В. Методика встановлення послідовності виконання штрихів, утворених електрофотографічним способом та пастами для кулькових ручок, за відсутністю ділянок їх взаємного: звіт про НДР (заключний). Харків, 2016. 54 с.
3. Куликовська В. С. Встановлення послідовності виконання реквізитів в документах, як один з підходів до вирішення задачі по встановленню відносної давності виконання реквізитів в документах. Особливості існуючих методів. *Криміналістика і судова експертиза*: міжвід. наук.-метод. зб. Київ, 2018, Вип. 63. 408 с.
4. Торопова М. В. Криминалистическая экспертиза установления относительной давности выполнения реквизитов документов: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2014. 201 с.

References

1. Viktorova L. N., Safronenko T. I., Yurkov I. S. (1978). Expert library investigation of intersecting strokes. Moscow, 48 p.
2. Naranovich O. V., Loshmanova G. V., Dubinka V. I., Storozhenko S. V. (2016). Method of establishing the sequence of strokes formed by electrophotographic method and pastes for ballpoint pens, in the absence of areas of their mutual intersection. Report on research work (final). Kharkiv, 54 p.
3. Kulykovska V. (2018). The sequencing of the execution of the details in the documents, as one of approaches to solving the task of establishing the relative duration of execution requital in the documents. Adapt to existing methods. K. Forensics and Forensic Expertise, Issue 65, Kyiv *Scientific Research Institute of Forensic*. 408 p.
4. Toropova M. V. (2014). Criminal examination of the establishment of the relative prescription of the execution of the requisites of documents. Dissertation for the degree of candidate of legal sciences . Moscow, 201 p.

СОВРЕМЕННОЕ ПОНИМАНИЕ МОНТАЖА В СУДЕБНО-ТЕХНИЧЕСКАЯ ЭКСПЕРТИЗА ДОКУМЕНТОВ

В.С. Куликовская

В статье изложена попытка предоставить обще-методическое понятие монтажа документа и описать основные его способы и признаки.

В статье рассмотрены практические примеры в которых изложена схема-алгоритм проведения исследований и выстроена логическая цепочка из установленных фактов, которая помогла в каждом конкретном случае прийти к аргументированному выводу.

Также в статье обращено внимание на то, что на сегодняшний день схемы решений задач по установлению выполнения документов с помощью монтажа являются наименее разработанными как теоретически так и научно-методически – отсутствует единый терминологический подход, который позволяет однозначно трактовать и делать оценку полученных результатов.

Ключевые слова: документи, сфальсифіковані шляхом монтажу, установлення факта монтажу, технічний монтаж документа, комп'ютерно-технічний монтаж документа.

MODERN UNDERSTANDING OF INSTALLATION IN FORENSIC TECHNICAL EXAMINATION OF DOCUMENTS

V. Kulykovska

The article presents an attempt to provide a general methodological concept of document mounting and describe its main methods and features.

The article considers practical examples in which a scheme-algorithm for conducting research is described and a logical chain of established facts is built, which helped in each case to come to a reasoned conclusion.

The article also draws attention to the fact that today the schemes for solving problems to establish the execution of documents using installation are the least developed both theoretically and scientifically-methodically – there is no single terminological approach that allows you to unambiguously interpret and evaluate the results obtained.

Key words: falsified documents by editing, establishing the fact of editing, technical editing of the document, computer-technical editing of the document

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2021.66.60>

УДК 343.98

Олена Геннадіївна Приймак
головний судовий експерт
відділу технічних досліджень документів
лабораторії криміналістичних видів досліджень

ORCID 0000-0003-2138-1597
E-mail: olena.pryimak@kndise.gov.ua

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОБРАЖЕНЬ ПІДПИСІВ, НАНЕСЕНИХ ЗА ДОПОМОГОЮ ФАКСИМІЛЬНОГО КЛІШЕ

Стаття присвячена дослідженню необхідності, доцільності та можливостей судово-технічної експертизи документів підписів, нанесених за допомогою кліше (факсиміле).

Ключеві слова: підпис, факсиміле, кліше, експертне дослідження, способи виконання підписів.
